

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj Central University Library Cluj

Anul I.

No. 2.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Apa bucuriei
Claudia Millian . . . Pasărea albastră
Constanța Marino-
Moscu . . . Spre Vărație
Victor Eftimiu . . . Trandafirii
Hortensia Papadat-
Bengescu . . . Plânsul
D. Nanu . . . Din singurătate
N. Davidescu . . . Fragment pentru Paști

CRONICI:

E. Lovinescu: Coșbuc „Fragment”; *L. Rebreanu*: Criza directorială; *T. Vianu*: Știința franceză și războiul. Organizație și cooperatie; *Em. Ciomac*: Muzica modernă; *F. Șirato*: Expoziția „Artei Române”; *Insemnări informative*: (România culturală, G. Leopardi în românește, Literatura războiului și Era nouă, de Eug. Relgis)

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

pare Sâmbăta

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 2.

26 APRILIE 1919.

APA BUCURIEI

Blestemul muncii în durere n'a căzut în zadar peste capul lui Adam. Scriitorul român este, desigur, cel mai urgisit urmaș al primului om. Nu numai în ce privește situația lui materială. Sudoarea frunzei înobilează munca; picurii sărați nu tulbură sufletul. Adevărata tragedie a scriitorului român e morală: nu în truda brațelor ci în tortura sufletului.

Lipsa de răsuneț, a scrisului nu este încă cea mai mare durere. Cu timpul ne deprindem și cu mulțimea opacă, peste care lunecă cele mai bune încercări ale artistului. Aruncăm fără răgaz peatra în fântâna fără fund a conștiințelor nedestelinite. Poate să nu ne vină nici un ecou. Ne ajunge solemnitatea acutului împlinit.

Dar tocmai în această împlinire întâmpinăm greutate. Puteri vrășmașe opresc gestul darnic al sufletelor ce se fecundează. În loc de a fi însoțită de strigătul de bucurie al eliberării, creațiunea e copleșită dela început de o ostilitate universală.

* * *

Un tânăr cronicar dela tânăra joacă a „Letopiseților”, găsia, nu de mult, că literatura noastră e vițiată de prea multă „amabilitate”. Ne înăbușe grația atică și eleganțele latine. Am ucis în noi pe țaranul dela Dunăre ce vorbea atât de verde senatului dela Roma. Ne-am efeminat.

Un cronicar mai bătrân al unei reviste și mai tinere, uitând sectarismul celor zece ani ai **Vieței românești**, crede că literatura noastră e lipsită de control și de orientare. Ii trebuie o duzină de Botezi birsuți ca să verifice valoarea scriitorilor; să dea acte de naștere și permis de existență literară. La nevoie, un mic vaccin te imunizează de lipsă de talent. . .

Nici nu ne-am înfiripat bine de ruinele războiului, și ne-a și coprins nostalgia luptelor fratricide. Ni se pare că ne-am sleit energiile primare ale rasei. În critici tineri și bătrâni se trezește vecbiul instinct al toreadorului; cu batista roșie și cu săgeți înzorzonate vor să deștepte mânia nativă a taurului. După ce-l vor fi istovit, îi vor implânta în grumaz cuțitul asasin.

* * *

Și totuși nicăeri nu se dezvoltă mai anormal literatura decât la noi. Nicăeri nu e învăluită într'o atmosferă mai neprielnică de parțialitate. Suntem divizați încă în triburi, în care domnește legea scalpului. Fiecare revistă își are scriitorii și talentele ei autentice, îndărătul cărora e câte un regisor politic sau cultural. Nam eșit încă din fața luptelor de acum cinci zece de ani. Dimpotrivă, dela ideile de odinioară ne-am scoborit la oameni. Luptele s'au întezit și mai mult. Personalitățile mari au căutat să absoarbă tiranic pe cele mici. La nevoie, s'a pus în cumpănă și jocul intereselor. Sectarismul a învărăjbit cu încetul întreaga noastră viață literară. Talentul recunoscut de un patron e prin definiție tăgăduit de ceilalți. Trăim într'o atmosferă de continuă negație. Negația poate fi uneori rodnică. Prin saturație, nu e decât deprimantă.

Și în mijlocul unei bătălii atât de naționale și al unui control a zece măciuci nestrujite, ni se mai vorbește de «amabilitatea» țăranului dela Dunăre și de lipsa de control a producției literare! Arcești oameni au instincte inchișitoriale. In insomniile lor au urzit suplicii noi, pe cari le rezervă scriitorilor de după războiu. . .

* * *

Ținem deci să formulăm chiar dela începutul acestei reviste principiul buneivoinți față de fenomenul literar. Răsărit la noi sau aiurea, dela prieteni sau dela dușmani, el este binevenit prin însuși actul producției lui. E mai bun sau mai rău. E datorica criticei de a doza. Nu trebuie însă privit cu vrășmășie, și, mai ales, nu trebuie privit prin cristalul unei formule literare. Cu atât mai puțin al unei dușmăanii personale. Pornit dintr'o năzuință dezinteresată e vrednic și de respect.

Critica nu abdică, firește, dela drepturile ei. Își recunoaște însă și o mare datorie, nu numai față de publicul, pe care vrea să-l lumineze, ci și față de artiști: datorica imparțialității. Îndărătul ei trebuie să fie o convingere indestructibilă: opera de artă se naște dintr'un prisos sufletesc. Și nimic nu stimulează mai mult sufletul artistului decât bucuria creației. Criticul trebuie să-l deslege de blestemul lui Adam. In plină conștiință a menirii lui, cu dragoste și pietate, trebuie să se plece fratern pentru a vărsa apa bucuriei peste mlădița plâpândă ce va lega rodul de mâine.

E. LOVINESCU

Cântări pentru „Pasărea albastră“

Noap te

*Fântână de 'ntuneric, cu bestii ce se-adapă,
 Și boltă necuprinsă e ochiul tău bizar,
 Și vas cu flori de flacări, ce isvoresc din apă,
 Și cântec de lumină și lună la pătrar...*

*Femei ce însetează de nopți turburătoare,
 Femei cu gust de viștu și patimi învechite,
 Veni-vor la lumină, la cântec și la floare,
 Veni-vor să-ți golească beția din orbite...*

Parfum

*Ca erburi negre părul sălbatec și se 'ndoate,
 Imprăștiind arome de vise și uitare,
 Ca erburi sărutate de vânturi și de ploaie,
 Ce mor schifând în aer perversa legănare...*

*Femei ce vor esența eternului parfum,
 Femei ce'n erburi negre își patinează sânii,
 Vor alerga spre tine oprindu-se din drum
 Așa cum în biserici s'ar năpusii păgânii...*

Scarabeu

*Insectă care doarme pe piatră și pe floare
 Și scarabeu cu aripi de smalt și de argint,
 Albină care strânge și viespe care doare,
 E gura ta, e gura cântărilor ce mint...*

*Femei ce vor să soarbă din simfuri suferința,
 Femei îngenunchiate ciudatelor imbolduri,
 Veni-vor să-ți torture și gândul și fiița,
 Veni-vor să le scuturi polenul de pe șolduri...*

Infinit

*Crengi lungi de clematițe, ce râd și se crispează,
 Și flăcări înălțate pe torsuri de statui,
 Sunt brațele-ți nervoase, e mâna-ți ce visează,
 Să prindă infinitul sub forma nimănui.*

*Femei îndrăgostite de plante-agățătoare,
 Femei ce'ntruchipează himerele streine,
 Să scutere veni-vor nepăsătoarea-ți floare,
 Imprăștiind la vânturi petalele-i carmine.*

SPRE VĂRATIC

Amintiri și impresii

Cu trăsura încărcată de lucruri străbat, la miezul nopții, străzile spre gară; lumina palidă și rece se întinde pe lespezile umede ale peronului, conturând, ici și colo, trupurile amorțite ale celor căzuți de oboseală pe lângă care trec, cu o compătimitoare privire, spre sala restaurantului. Lămpile, ascunse în globuri mate, sfârâie într'una; par că s'ar stinge și iar se aprind și deslușesc, în flacăra verzue, toată inospitalitatea încăperei. Sala e goală și în fund, între mulțimea buteliilor, cu fel de fel de etichete, oglinda bufetului profilează capul chelnerului, sprijinit în cot pe marginea comptuarului.

Lumina scade, se mărește și sfârâie iar; chelnerului îi scapătă capul, tresare, holbează ochii, se scoală în grabă și mormăie într'un câscat: „In-da-tă“.

Am un gând rău pentru necunoscutul din sala de alături care poate i-a turburat singurele momente de liniște din noaptea asta și nu mai înțeleg nimic când un serviciu de ceaiu îmi lunecă pe masă dinnainte.

- Ce-i asta, domnule?
- Nu... nu era apa fierbinte.
- Ce spui?
- Ne fură și pe noi/somniul, cuconiță, arary Cluj
- N'am cerut ceaiu.
- N'ați com-an-dat? am auzit: „Un ceaiu“.
- Deprinderea, grija, îți cântă în ureche.

Ochii chelnerului se primblă dela tablaua cu serviciul la mine.

— Pentrucă ai auzit îl iau... Cât face? ..și, numărând moneda, chelnerul cască, se bate peste gură și, târându-și pașii, se îndreaptă spre comptuar.

Printre buteliile cu fel de fel de etichete, oglinda din fundul sălei îi arată iar părul zburlit, fața obosită și capul rezimat în cot.

Hamalul așază bagajul pe marginea peronului pândind tot odată și ușa sălei.

— Intâi să-mi găsești mie loc și pe urmă...

— Lăsați, conită, n'aveți grija; în clasa întâi e mai liber noaptea.

Mă uit înainte la luminele de pe linie și caut să ghicesc care-i acea a trenului ce vine; una, două, se arată mai mari și mai sclipitoare — ca planetele printre stele — și-mi prind atât de neînțeles privirea, încât nu mă trezesc decât în strigătul ampoliatului care mă înlătură, grăbit, dela margine.

„La o parte! la o partee, vă rog!“ Hamalul a dispărut și, printre călătorii grăbiți spre tren, caut să-i dau de urmă.

— No. 7, n'ai văzut pe 7? repet unui altuia, ce ridică din umeri alergând, îndoit, sub povara de geamantane. „No. 7?“ strig la urechea fiecărui Ceferist ce-mi vine 'n cale, dar degeaba. S'a dat primul semnal de plecare și hamalul...

Incerc să-mi duc singură din lucruri, nu pot, sunt multe și-s grele...

Opresc un fochist în fugă.

— No. 7.

— Nu-s eu conia.

— Ce-mi pasă, ia, te rog bagajul.

Mașina mai fluieră odată.

— E de plecare?

— Da.

Coridorul trenului e înșesat de lume.

„Nu-i nici un loc liber” îmi spune un călător din mulțime.

— Nici în compartimentul pentru doamne?

— Nicăieri, nici pe mașină...

Străbat cu greu printre piramidele de lucruri și-mi caut, îngrijorată, bagajul.

— Aici, cuconiță, îmi spune un domn, arătându-mi compartimentul din față, am pus trei colete și n'a încăput și *jimandanu*...

— Tocmai geamantanul! Mulțumesc pentru celelalte.

„Nu-i chip de un loc?” întreb mulțimea, hârâind ușa cabinei. În lumina, mică, încerc să văd care din cei ce dorm mi-ar ceda — de s'ar trezi — locul, sau care s'ar mulțumi cu jumătate. Imi iau ușor nădejdea; trei sforăe duși pe ceia lume, unul ronțae, nepăsător, bonboane și se uită la mine cu coada ochiului.. Nu se va hotărî nici cel ce parcă n'ar vrea să mă vadă, ascunzându-se, în colț, sub perdeaua paltonului, nici cel ce stă țepăn și-și mișcă doar ochii ca figurile de ceară dela panoramă.

Sunt obosită și în noaptea asta ași prefera chiar laboratorul de dresuri al unui compartiment de doamne.

— Chin, ducă, curat chin să stai o noapte întreagă în picioare; noi, cel puțin, n'am dat atâtea parale, și noi, bărbații, mai ducem la osteneală, dar dumneavoastră...

— Știi ce, dudue, vrei să căpătați un loc bun înăuntru? mă întrebă un altul pe care-l ghicesc că i dintr'un ținut cu mine.

— Te mai îndoești?

— Dacă-mi dați voe să stau pe jimandan eu vă fac loc imediat înăuntru.

— Pe geamantan? Am în el prăjituri și sticle.

— N'are a face; eu stau la colț și mă las moale, iaca așa...

— Stai, domnule, drept pe tortă!

— Vedeți, dudue, ori unu din cei doi care dorm alături, ori cel din colț care tot cască ochii, are permis de clasa a doua, am văzut când s'o controlat biletele.

— Ești sigur domnule?

— Cum sunt că stau pe jimandanu ista... tocmai vreau să vă întreb: în cari parti-i torta?

La Pașcani

...Cu câtă putere îmi evocă acest colțișor viața de altădată și cât de bine mă recunosc în emoția ce mă cuprinde. Gara are aceeași culoare și, într'un singur om, într'un cunoscut, văd parcă pe toți cei de altă dată.

Aceiași copaci împrejmuiesc clădirile și despart și astăzi o altă lume de aceea ce se duce și vine...

La ușa intrării Iozef, birjarul, așteaptă răbdător clienții; mă uit cu drag la barba roșie și încălcită a birjarului — bărbița care tremura altă dată îndemnând cei patru cai la deal spre casa noastră — e presărată acum de fire albe, dar e aceeași și Iozef surăde blând și mă întreabă:

— Ați mai vinit pi la noi dudui?

— Da, Iozef, la voi e mai frumos ca pe aiurea...

— Frumos? ii tari mari sărăcie, di când cu focu, s'o stîns Pașcanii... Nu-i ca atunci... Mergiți la Niamț?

— Nu, la Vărătic.

— Să hi avut ju acu trăsura...

— Nu mai ai landou?

— Numai *așeia* di colo... îmi arată Iozef, îndreptându-și biciușca spre o brișcă, la care de abja e agățat un cal, cu oasele înșirate, sub pielea sbârcită și roasă.

— Numai *așeia*, repetă Iozef oftând adânc și urmărindu-mi privirea.

Landoul, cu poclitul rezimat pe cele două cufere și încărcat de lucruri, între care birjarul stă înfipt ca un paratrăsnet, mă așteaptă.

— Să mergem, dudui, eu vreu să vă *pun* la *aniază* în Niamț.

— Să mergem, îi răspund, căutând să prind, ca într'un obiectiv, o clipă din viața Pașcanilor de astăzi care-mi pare a fi totuși aceea de altădată.

— Sărut mâna, dudui, drum bun, îmi urează Iozef apropiindu-se de aripa trăsurei.

— Rămâi sănătos, să m'aștepți la anu, cu patru cai, la gară, știi ca atunci... Și-i întind mâna...

— Hei, pi atunci era tare bini.

— Vă mulțămăsc, drum bun.

— La anu...

Îi mai strig depărtându-mă și-l văd cum își mută în altă mână biciușca și, umbrându-și ochii, se uită lung după trăsura.

În mers ochii îmi lunecă peste toate și gândul caută să mai prindă, ca altă dată, rostul vieții din căsuțele *străinilor* de pe vale și mi-i neîmpăcată amintirea că nu mai zăresc, la vre-o fereastră, o fată blondă, citind sub magheran, din Heine ori Mickiewicz...

Grădina. Comoară unde s'îngropate atâtea simțiri și gânduri; pădurea ce și țesea odată podoaba din ramuri e în haină bogată astăzi; turia, cucuta și bozul nu mai ascund gardul rărit și putred; s'a pus și piatra de veci peste rădăcina romanitei de pe vale...

Și din mărturia unei vremi «Castelul» ce răsărea odată diuș nalbă și din trandafiri, a eșit, ca în poveste, palatul alb de astăzi în care se desfată lumina — venită de nu se știe unde — acolo unde au plâns atâtea lumânări.

Pe uliță, la deal, aceleași chipuri învăluite, de atâtea vreme, în negura aceluiaș gând ce pare a se lumina, din când în când, de geana îndepărtată a așteptării. Aceleași chipuri încremenite parcă de o vreme, lângă aceleași țărâbi pe care stă, în amăgitoare nimicuri, urzeala amăgitoare a vieții.

Soarele dimineții de Mai se uită drept în oglindioare și-și re-

varsă razele în multe culori pe fața vânzătoarelor ce, îngândurate, par a împleti, în horbote, toată răbdarea unui neam.

«Mâne, are să fie mai bine mâne».

Spațiu! Iluzie a libertății gândului, punte suspendată spre vis...

Pe cărarea de lângă drumul mărginit de lanuri, ce se întinde ca un șarpe la soare, flăcăi și fete se înșiră înlăturând în mersul lor florile ce li se apleacă în cale...

— Bună ziua, încotro?

— Ia la horă, la Cristești.

Moldova. Unda înfiorată vine în voia întâmplărei; se întunecă și încunjură, tăcută, stâlpii mocniți și statornici ce par că nu-i mai ascultă tăcerea, din stăvilitul astâmpăr, din care iar se strecoară și fuge, nebună, fără odihnă și fără țel...

Și martora atâtor toane, căsuța albă dela pod, nu mai aude astăzi povestea năvoadelor ce lunecau pe apă, tulburând adesea taina lunei, nici cântecul fluerului de pe mal...

Timpul a trecut și ei pe la *Cuverca*¹⁾, pe calea năvălită de flori a tipărit drum alb și neted și a osândit străjerii vremei ce nu mai îngăduiau lumină în codru...

Târgu-Neamț

Sub dealul cenușiu, în fundul livezilor, ferestrele căsuțelor strălucesc în soare oglindind aici și colorând în margini de umbră, o altă lume, o lume din povești. Trăsura se oprește într'un nor de colb prin care văd venind spre mine doi prieteni; ființe rare, născociri— ale naturii, ale Moldovei poate: Prieteni.

Iarmaroc

E zi de sărbătoare; trăsura străbate cu greu în puhoiul de oameni ce se revarsă din munte; ochi mari și frumoși se uită, mâni-ați, la biciul care a atins alțița și se întorc, îmbunați și dulci spre mâinile care au ferit-o, lunecând apoi la pana de păun ce mai că ar șugui cu floarea din costiță.

În căruțe femei, îmbujorate, se întrec în lăicere alese, ogoind copii cu covrigei și cu trompete, pe când în crășme lăutarii cântă și dușmanii de ieri se prind azi frați de cruce: între urzici, în șanț, un biet calic tot cere:

«De suffletuul tu-tu-roraaa...

Rezimați de pod unii mai stau de vorbă, uitându-se în Ozana ce le tot fură umbra și o duce... Domnul mai știe unde.

Soarele se lasă încet pe dealuri și parcă s'ar ascunde după perdeaua serei; florile adorm șoptind între ele și vântul, în șagă, le fură parfumul și-l spulberă 'n aer...

Din fund, din valea verde, se aude, trist, un clopot.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

¹⁾ Pădure de stejari.

TRANDAFIRII

**Prietenul meu, bătrânul grădinar
Cu care-mi place-atâta să vorbesc
Despre mersul planetelor,
Schimbările de regi
Și nestatornicia sufletului omenesc,**

**Prietenul meu, bătrânul grădinar
Mi-aduse astă dimineață dar
Un buchet s'abt & cărui greutate
Moșneagul s'aplecă,
Un întreg stuțiș : o sută de trandafiri.**

**Fără îndoială, erau cele mai frumoase flori
Culese din grădina lui...
Cu un țipăt de bucurie am primit
Ofranda lui fremătătoare,
Infioratul templu cu lumini.**

**Dar, rămas singur cu cele o sută de roze,
M'am întrebat pe gânduri :
Cui să le trimesc la rându-mi ?
Ce ochi iubiți să minunez cu strălucirea lor ?
Ce glas de-argint va răsună îmbucurat,
Zărind în țeara celor o sută de trandafiri roșii
Inflorind printre verzele sombru al frunzelor ?**

Vai! nici un chip iubit nu-mi răsărea în minte!...

**Muriți, sărmame roze'n casa mea pustie —
S'aflați cât dor înăbușesc în mine,
Să știți și voi ce singur sânt pe lume!...**

VICTOR EFTIMIU

MIRAJE P L A N S U L

Ai plâns? Văd floarea ochilor udată de curând.

Ai plâns pentru vreun om? — Mizerie.

Ai plâns? Văd buza pleoapelor vestejită și arsă.

Ai plâns dintr'o suferință omenească. — Slăbiciune!

— Și te-ai uitat peste trei munți cu povârnișul văilor, în care se prăvălesc cascade și se scaldă lacuri, și soarele deasupra lor toarnă aur, și nu ai plâns. — Fiică a păcatului!

Te-ai uitat peste mări și deasupra lor adâncul nesfârșit al văzduhului își plutea miracolul, mai adânc ca toate mările— și n'ai plâns, rămă!

...Și plângi pentru un om, când Dumnezeu ți s'a arătat în lumină și nu ai plâns privind lumina....

Dar, ca să le privești, ca să oglindești divinitatea, te-ai făcut pe tine, ființă, — lut!

Miracolele fără de ochii tăi ce sunt?

Ce râu, ce picătură poartă isvor mai sfânt ca lacrimile?

Ce e totul, și lumina și Dumnezeu, fără viermele omenească!

Plângi! căci sunt sarbezi ochii senini. Da! plângi făptură pentru un om! Nevrednici sunt oamenii, dar sfânt e plânsul.

Ce urite sunt pleoapele fragede!... Dureros e plânsul... păcătoși sunt oamenii... divin e sufletul!...

Tu, ești lumină când simți. *Tu*, ești Dumnezeu!

Plângi! Și de aceea te urgisesc oamenii care nu știu să plângă!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

FRAGMENT PENTRU PAȘTI

Se numea Isus. Crescuse în liniștea Galileei. Întăile lui impresii au fost liniștite, austere și senine. Valea natală semăna cu un colț de cer căzut în cuta unui munte. Nazarethul, cu casele lui pătrate și albe, se agățase pe stânci ca o grădină de rodii, de smochini și de viță, presărată, printre verdeață, cu porumbei albi.

Casa părintească nu se deosebea de mulțimea celorlalte. Interiorul familiei era grav și patriarhal, și respira pietate. Pasagii din lege și din profeți se desfășurau pe bande rigide, de-asupra ușilor și pe pereți, în caractere chaldaice. Aerul acesta religios însă, desvelea și mai mult goliciunea interiorului, și arăta sărăcia dinprejur. O cămăruță ceva mai largă, luminată doar cu ajutorul uși sau al unei candelii, slujea în același timp de cotet, de bucătărie și de dormitor; un ulcior, câte-va perne pe un divan de pământ și o ladă vopsită, înjghebau, la olaltă, toată bogăția lăuntrică a gospodăriei.

Isus prefera astfel împrejurimile fermecătoare ale satului,

în locul chiliei înăbușitoare a părinților. Liniile mlădioase ale Carmelului se desfășurau, în spre apus, până intrau în mare, iar creștetul munților din țara lui Sichem, cu locurile lor sfinte în vremea patriarhală, se ridicau cu majestatea unui leu în pustie. Tabor plutea ca un sân rotund în depărtarea câmpiilor și acoperea o parte din valea Iordanului.

Isus turna din plin armonia orizontului acesta în cupa ochilor lui senini și, cât ținea ziua, bătea spinarea colinelor din prejur. Seara cobora la fântâna din sat. Frumusețea femeilor adunate acolo, ca și veselia lor, insuflătea, în mintea lui stăpânită de principiul etern al dragostei, amintirea priveliștilor mângâiate ziua cu privirea. Șezătoarea începea. Flăcâii făceau cerc. Glumele alternau cu poveștile. Credințele strămoșești curgeau, turnate în argintul viu al glasului femeilor sau în arama glasului bărbătesc, alături cu veselia de ocazie, ca un șipot bine-făcător și armonios. Innoptarea apoi, și despărțirea.

Isus pleca șovăitor aproape de emoții. Cina de seară, luată în tovărășia părinților, acasă, ajunsese un repaos. După masă, urma sub îngrijirea tatălui și a mamei sale, să studieze învățătura primă a scripturilor: Repeta după câte o carte, în cadență, cu părinții împreună, până când le învăța pe dinafară, fraze din profeți. Din când în când lua parte la sărbători periodice, făcute în familie, în cinsta legilor strămoșești. Nu era însă prea mult ispitit de ele. Sărbătoarea tabernaculului singură îl interesa. Umbrarul de frunze de mirth și de măslini, ridicat în mijlocul curței, în amintirea timpului imemorial al patriarhilor nomazi, îi umplea inima de reverii și emoții; sufletul lui se scâldea, atunci, în poezia vremurilor îndepărtate. Aprindea candelaburul cu șapte brațe și citea, cu ai lui laolaltă, sfintele scripturi. Iehovah se cobora din cerul înstelat și plutea, nu numai pe văi și pe munți, ci și în candelaburul arzător al gloriei divine, în verbul cântat de ei, ca și în umbrarul tăcut al credințelor strămoșești.

Această sărbătoare însă era rară. Ședea deci mai tot timpul departe de casă. Blândețea și mintea lui îi adusese prietenia câtorva flăcăi din sat, în tovărășia cărora urma să cutreere împrejurimile. Vorba îi plăcea. Spiritul lui vioi și plin de poezie era totdeauna gata să născocoască ceva frumos de povestit. Se împrietenise mai ales cu doi dintre tovarășii lui. Simion și Petre, pescari de pe malul lacului din Nazareth, îl însoțeau adesea, lăsându-și lucrul, pentru o plimbare prin împrejurimi. Urcau muntele câte-și trei, de obicei și, acolo, sub înrăurirea spiritului arzător al tânărului lor prieten, se pierdeau în contemplații și în uitare de sine. Munții, marea mai mult visată decât întrevăzută, din depărtare, cerul de azur, câmpiile din zare, schimbau aspectul lor melancolic pe umbra transparentă a unei lumi nevăzute încă, și a unui cer nou.

Nostalgii nebănuite năvăleau astfel în sufletul lor. Simion și Petre nu pricepeau aceste simțăminte, și cereau tovarășului lor mai tânăr o lămurire. Isus, cu o intensitate mult mai mare, simțea aceleași lucruri. Adâncimea acestor emoții dospea, în mintea lui arzătoare și totuși limpede, dumnezeirea. Iehovah plutea, astfel, peste tot. Galileia e o țară fără păreche de verde, fără păreche de umbră, fără păreche de surzătoare. Primăvara câmpiile se acoperă cu un covor de mușchi și de flori ale

căror culori limpezi, ameteșc. Isus le arăta atunci, drept răspuns, turturile vioae și svelte, merlele albastre și ușoare, cum se lăsau pe iarba fără măcar să o îndoaie; ciocârliile moțate venite până aproape sub picioarele lor, ochiul schinteetor și blând al broaștelor țestoase, sau aerul grav și pudic al berzelor.

— Minunată e puterea lui Iehovah. Surăde în acelaș timp și deopotrivă cu florile, ziua, râde cu miera prin ierburi, primește soarele dimineața cu cântecul ciocârliilor și, seara capătă forme grave și fantastice cu stâncile.

Coborau apoi spiritualizați de visuri ușoare, legând cerul cu pământul în poezia misticizmului lor, și intrau în sat. Acolo se strângeau împrejurul fântânei și, înconjurați mai ales de copii și de femei, cu sufletul vesel și cu cântecul îngerilor pe buze, povesteau impresiile culese de prin împrejurimi.

Cercul prietenilor se mărea, astfel, câteodată, și călătoriile erau mai lungi. Isus mergea de obicei înainte. Se oprea din când în când, însă, și șoptea din observațiile căpătate pe drum. Porneau din nou apoi. Când îi ajungea oboseala, poposeau. Prin satele vecine nu se opreau decât foarte puțin, în treacăt. Și aceasta mai ales când întâlneau în drumul lor vre-o sinagogă. Mulțimea necunoscută tulbura inimile lor simple. Sinagoga însă era, pe lângă un prilej de odihnă netulburată într'un sat străin, și un loc de a se izola de mulțimea necunoscută. Invățătura sacră, pe de altă parte, plăcea simplității lor blânde. Isus o cunoștea oare cum mai bine. La eșire repeta tovarășilor lui maximile știute pe dinafară; le potrivea chiar cu unele din observațiile lor și le făcea, astfel, mai izbitoare decât erau în fapt.

— Toată creatura a fost sortită să se bucure de creație. Dumnezeu trăește parcă întreg în fiecare particică a orânduelei lui, și parcă simte bucurie fără leac în a se da, astfel, creaturilor sale. Mai dulce e să dai decât să primești.

Cuvintele lui aveau un accent mângâetor a cărui poezie făcea mai mult chiar decât preceptul în inima tovarășilor lui. Flăcării de prin alte sate veneau din când în când printre nazareeni și măreau ceata lor armonioasă și simplă. Isus se bucura de lucrul acesta în care, cu toată timiditatea lui și cu lipsa de orgoliu, vedea un semn de iubire mai mult; față de dragoste avea o sensibilitate mare. Sufletul lui căpăta atunci și un mai mare avânt ca de obicei. Ar fi vrut parcă să se ducă neconținut înainte și să cuprindă pământul întreg în aurul acestei prietenii.

Plimbările lor durau câteodată zile întregi în șir. Isus nu băga de seamă. Tovarășii lui atunci erau siliți să-l îndemne la întoarcere. Fiecare dintre ei mai trebuia să-și vadă și de treburile lor zilnice. Isus se supunea; pe fruntea lui însă trecea o umbră de întristare. Ideea unei despărțiri cât de scurte, de tovarășii lui și de visele lor, îl întuneca.

— Când sunt între voi nu mă mai gândesc la nimic, și la nimeni, casa cu grijile ei, ca și dorul de părinți și de rude, toate le uit. Bucuria de a trăi în iubirea voastră prietenească întrece toate celelalte lucruri. Inima mea atunci se desparte de griji și bate liberă ca pasările cerului. Ai văzut pasările, Petre: nimeni nu îngrijește de ele și nici ele nu-și poartă de grije. Sunt, cu toate acestea, fericite. Sboară laolaltă în cârduri vesele, și umplu

copacii cu cântecul lor. Tatăl lor ceresc singur le duce grija. De ce nu faceți și voi ca ele, Petre?

— De noi cine va îngriji însă?

— Tot tatăl cel ceresc. Bunătatea lui se răspândește deopotrivă peste tot. Pământul ca și toate câte sunt pe el văzute și nevăzute sunt fiii ai aceluiași părinte. Dumnezeu împărățește pretutindeni.

Apoi tăcu. Isus devenea gânditor. Luară drumul satului, și mergeau agale. Tovarășii lui Isus căutau, fiecare în parte, dreptatea cuvintelor auzite. Isus mergea singur înainte. Mintea lui era aproape nedumerită. Spusese lucruri foarte firești și, totuși, găsea că sunt oarecum ciudate. Avea chiar impresia că nu le spusese el, și că le auzise dela un altul. Se căznea parcă cu oarecare greutate să le lege cu celelalte gânduri ale lui. Avea simțământul de a fi găsit ceva; nu putea să-și dea socoteala, însă, de ce anume găsise.

Intrară, astfel, în sat. Oamenii primiră vestea venirii lor cu uimire. Lipseau de cinci zile. Seara la fântână s'au adunat cerc împrejurul noilor sosiți. Isus lipsea. Petre povestea pe unde fusese, și repeta cuvintele și explicațiile conducătorului lor. Părea că-și bate vorbele lui metalice cu cue. Lumea însă era intrigată, și găsea ciudat felul acesta de viață. Simion și Petre nu se mai țineau decât pe apucate de pescărit. Isus își uitase chiar cu desăvârșire de meseria lui de tâmplar. Lumea găsise și calificase drept rele apucăturile lui Isus. Petre și Simion atunci, îndârjiți, luară apărarea prietenului lor cu patimă, și găsiră purtarea lui sublimă. Această hărțuială pricinui o despărțire puțin prietenoasă.

A doua zi spre seară eși din casă și Isus. Șezuse toată ziua sub un smochin din grădină. Lumea îl întâmpină mai rece. Petre, în sfârșit, întâlnindu-l, îl încunostiință de ce se petrecuse. Un ac i se înfipse atunci în inimă. Petre simți aceasta.

— Nu te supăra, Isuse.

— Nu mă supăr, Petre. Mă întreb însă ce va fi având lumea cu noi. Nu am făcut nimănuia ceea-ce nu mi-ar fi plăcut să mi se facă. Ceilalți însă nu sunt tot așa, se vede.

Tristețea apoi îi curmă o clipă gândul. Numai decât îi dete brânci însă dincolo de marginile lui inițiale și, din nevoia unei consolări, îl aruncă pe marea umilinței. Imprejurul lor se strânsese câți-va oameni. Privirea lor măsura tăioasă și cercetătoare. Isus, văzându-i, dete glas gândului.

— Nu e nimic, Petre. Cine se înalță se va umili, și cine se umilește se va înalță. Nu judeca dacă vrei să nu fii judecat.

Apoi tăcu o clipă, după care urmă.

— Când cineva te lovește pe partea dreaptă, tu întoarce și pe cea stângă, și când îți cere haina, tu dă-i și cămașa.

Cuvintele lui ținteau în cei care îl vorbiseră de rău în seara trecută. Aceștia simțind răspunseră.

— Noi nu te-am judecat Isuse. Am gândit numai că faci rău trăind astfel.

Isus, la cuvintele împăciuitoare ale oamenilor, se mai potoli. Răspunsul lui însă, deși mai blând în aparență, era, prin convingere, mai tăios în fapt.

— Cine va erta, i se va erta. Cine ridică sabia însă, de sabie va pieri.

Un bătrân eși dintre oameni și se opri în fața lui Isus.
— Tatăl tău e dulgher și se numește Iosif. Noi te cunoaștem. Cum de cutezi dar să ne vorbești astfel ?

Lumea aprobă această dojană. Isus însă, simțindu-se jicnit, răspunse :

— Tatăl meu e și tatăl vostru, iată. Privirile lui cad depotrivă și pe buni și pe răi.

O femeie întrerupse, glumind.

— Băiatul dulgherului din sat vorbește ca proorocii, uițați-vă. Crede că noi nu-l știm.

Un hohot de râs izbucni din toate părțile. Simion și Petre veniră lângă prietenul lor. Isus, și mai atins, răspunse precis. Cuvintele căpătară sub inspirația indignărei ceva din siguranța și din tăria cremenii.

— Tatăl meu cel adevărat e sus.

Oamenii găsiră, de data asta, că gluma mersese prea departe, și se supărară. Unii huiduiră chiar. Intervenția gigantică a lui Petre și a lui Simion stăpâni, singură, mânia mulțimei și trecerea ei la fapte. Aceștia doi luară pe Isus și plecară cu el. Isus tremurând de durere, mai întoarse odată capul și, depărtându-se, adăogă :

— Cuvântul lui mărturisese eu vouă !

N. DAVIDESCU

DIN SINGURĂTATE

*A venit o rază-albastră la fereastră să mă cheme
Spre câmpiile'nstelate și tăcutele vegheri.
Ca s'ajungă pân'la mine străbătù pustiu de vreme
Și-mi aduse de departe ne'nțelese mângâeri.*

*Mă privea un ochiu în lacrimi din adânce veșnicie,
Și 'n solia lui de raze, ca din somn am tresărit.
Intr'o clipă, gândul tainic, într'a nopții 'mpărăție,
Dus de sborul nostalgiei, vechiul cer și-a amintit.*

*Dulce rază, floare de-aur, picurând în noapte lină,
Tot ca tine al meu suflet din 'nălțime a căzut,
Și 'ntr'un bulgăre de țărână — el, grăunte de lumină —
Înflori, să rătăcească sub un cer de mult pierdut !*

*Fii de strajă, când s'o 'nchide, scuturând petala-i
moartă,
Pe pământul din obraji-mi, floarea ochilor de humă ;
Deslegând robia țărnei, aripat atunci de soartă
In imperiul creării și isvorul forții, — du-mă !*

D. NANU

CRONICA LITERARĂ

Coşbuc : „*Fragment*“

Am arătat în articolul trecut că istoria literară îşi întinde drepturile ei asupra operei lui Coşbuc. La nici unul dintre scriitorii noştri de seamă ştiinţa izvoarelor nu e mai necesară ca la Coşbuc. Având o inspiraţie epică, putem bănuî îndărătul fiecărui motiv un model străin : o bucată literară, pe care poetul o urmăreşte conştient şi o dezvoltă retoric, sau numai reminiscenţa unei „idei“ poetice, pe care o prelucrează cu mai multă libertate de spirit.

Trei, doamne, şi toţi trei, e localizarea conştientă a unei poezii bavareze. Având textul dinainte, Coşbuc n'a lăsat la o parte nici unul din amănuntele lui ; a amplificat însă, fără să-i mărească pateticul.

Indărătul poeziei *Fragment* din *Balade şi Idile* găsim modelul indian al unei poezii a lui Amaru, cu titlul *Puterea lacrimilor* (traducerea G. Stratulat).

Idea este aceasta : Iubitul vrea să plece. Toate elementele naturei, deslănţuirea unui adevărat potop, nu reuşesc să-l oprească. Ajunge ca *Ea* să lăcrimeze. Ce n'a putut face potopul de afară, a făcut lacrima iubitei.

Un singur strop l'a oprit în loc.

Fragmentul lui Coşbuc are o mai mare dezvoltare epică. La început ai crede că e la mijloc numai o reminiscenţă literară. Comparând poeziile, te convingi însă că poetul nostru a avut dinainte textul lui Amaru, de care s'a ținut strâns până şi în unele amănunte destul de umile.

Iată începutul din *Puterea lacrimilor* :

„Fără să 'nceerce să-l oprească, apucându-l de vestmânt, fără să-şi întindă braţele să-i împiedice ieşirea, fără să-i cadă la picioare, fără chiar să-i fi rostit mântuitoarea vorbă „Rămâi !“, ea îşi întoarse spre dânsul doar frumoşii ochi încărcăji de tristeţe“.

La Coşbuc găsim :

*Ea nu-i închide uşa, nu-l prinde de vestmânt,
Nu-l roagă şi nu-l cade cu hohot la picioare
Să-i zică : „Stăi iubite !“ Nu cată plângătoare
In ochii' lui.*

Nici nu se poate o traducere mai exactă : găsim şi amănuntul vestmântului şi al căderii la picioare.....

De aici începe însă dezvoltarea lui Coşbuc. Intâi e partea epică : descrierea furtunei de afară. Apoi, presupunând că femeia ce vrea să-şi oprească iubitul, e o femeie vinovată, Coşbuc înădeşte vreo 15 versuri asupra înverşunării iubitului împotriva ei :

..... Nu-și ia nici ziua-bună, nu-i vrednic să-i deo
 Nici mâna, căci petrea e 'nchisă 'n mâna ei;
 Nu vrea să-i vadă ochii sălbateci și mișei!
 Femeie e și dânsa! Gândirea-i e infamă,
 Inșală, și-i soție, ea minte și e "mamă"!
 A fost un mizerabil, efemeiat poet
 Cel ce-a creat legenda lui Crist din Nazaret
 Pe-un Dumnezeu să-l nască Satan! etc. etc.

Momentul este logic. Pentru un mai mare efect, poetul trebuia să zugrăvească hotărîrea neînduplecată a iubitului de a-și părăsi casa, plecând departe. Era deci firesc să-i desvolte sentimentele. Coșbuc le amplifică retoric, generalizând. Dela o femeie, ura iubitului înșelat se ridică împotriva tuturor femeilor :

Oda! a fost ea numai Marie pe pământ,
 Dar ea de milioane de ori e Magdalenă!
 Vâmpir, când te iubește, și 'n ura ei hienă,
 Un demon!

După această, desvoltarea firească, deși retorică, poetul revine la textul lui Amaru. Iată sfîrșitul poeziei indiene :

— „...Ea își întoarse spre dînsul doar frumoșii ochi încărcăți de tristețe. Și iubitul acesta, care, cu tot potopul de ploaje, era gata să plece, la lacrimile iubitei lui, se simte oprit ca de revărsarea unui fluviu“.

Iată cum îl redă Coșbuc :

*Atunci din ochii veștezi de dornicul lui drag,
 Tăcând a șters femeia o lacrimă cu iia,
 Și el, a văzut-o! Și 'n pieptul lui mînia
 O clipă șovăește, rămâne 'ncrementit —
 Și cum deștepți din leșin pe om, când l'ai isbit.
 Puternic d'un părete, așa eră! Colosul
 De gânduri, la privirea femeii, s'a topit!
 Și galben la picioare-i s'așterne furiosul.*

*L'a pironit acolo un strop, un singur strop
 Când n'a putut tot cerul cu 'ntregul lui potop!*

Firește, că e mult mai patetic acest moment în Coșbuc, îl găsim totuși pe de a 'ntregal în Amaru. Coșbuc i-a aruncat numai bogata haină a vesificației lui magistrale. Sunt distincții pe care trebuie să le facă istoria literară.

E. LOVINESCU

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Național : *Criza Directorială*

«Societatea dramatică» sau «caetul de sarcini?» Asta-i întrebarea. Fiindcă, de-o vreme încoace, Teatrul Național schiopătează : repertoriu slab, reprezentații slabe, distribuții slabe, dezertțiuni multe, intrigi asemenea...

Ideea «caietului de sarcini», care ar transforma Teatrul Național într-o întreprindere comercială, menită să îmbogățească pe vre-un partizan politic sau om de afaceri, trebuie respinsă din capul locului. Oricâte condiții s'ar impune antreprenorului artei dramatice române, nu s'ar putea împiedeca eludarea lor într'o formă sau alta. Să nu uităm că chiar d. Davila, inițiatorul de odinioară al desființării societății dramatice, când a vrut să-și justifice xenofilia în privința repertoriului, a trântit în capul celor ce-i cereau piese românești cea mai proastă dramă originală din sertarele teatrului. E lesne de închipuit ce activitate culturală-națională ar desfășura pe ruinele societății dramatice un negustor oarecare, bombardat dictatorul artei dramatice cu caet de sarcini.

Azi, când în toate întreprinderile caută să se introducă principiul participării tuturor la beneficii, când multe teatre particulare din străinătate năzuesc să se transforme în asociații de directori și actori, tendința noastră spre «caetul de sarcini» adică spre întronarea domniei bunului plac al unui singur individ, trebuie să apară cel puțin stranie. În loc să se ceară lărgirea societății dramatice, se reclamă desființarea ei! Și reclamanții nu vor să se gândească sau nu-și dau seama că desființarea societății dramatice ar însemna desființarea Teatrului Național. . .

Cine-și dă osteneala să răsfoiască puțin istoria teatrului românesc, trebuie să vadă că numai dela înjghebarea societății dramatice există o oarecare continuitate în mersul teatrului. Societatea dramatică a fost și trebuie să fie totdeauna singurul azil al artiștilor și autorilor români. Toți artiștii de azi, și mai ales cei înverșunați împotriva societății dramatice, în sânul sau sub ocrotirea ei s'au format și, când împrejurările dinafară le sunt vitrege, în sânul ei se întorc. Toți autorii români numai aici se pot adăposti și se vor mai adăposti multă vreme. . . Numai atâta de-ar avea la activul ei și societatea dramatică are dreptul la viață. . .

Dar relele există la Teatrul Național. . . Acestea însă n'au a face cu societatea dramatică. Pricina lor trebuie găsită în criza permanentă de director, care la rândul ei este urmarea firească a legăturii nenorocite dintre politică și teatru. Direcția Teatrului Național este o slujbă politică. Suntem, probabil, singura țară din lume unde directorul teatrului, în loc de chemare profesională, trebuie să fie client politic care vine și pleacă împreună cu guvernul. Și cum schimbările de guvern sunt destul de dese, directorii deabia au vreme să se instaleze, să răstoarne

ceace au făcut înaintașii lor și să anunțe imediata regenerare a Teatrului Național. Anul teatral care se încheie, de-o pildă, ne-a hărăzit nu mai puțini ca cinci directori: d-nii Mavrodi, Petrovici, Gusty, Rădulescu-Motru, Peretz. Și ne mirăm că stagiunea a fost... cum a fost?

Când directorul Teatrului Național va avea stabilitatea trebuincioasă spre a aplica legea, când va fi un om priceput și energic — relele vor dispărea repede repede. Atunci se va vedea că principiul societății dramatice a rămas mai zdravăn ca totdeauna... Firește, vor fi intrigi și atunci. Dar cine a pomenit teatru fără intrigi?

Va să zică în lături «caetul de sarcini!» Dați-ne un director bun, chiar dacă n'ar figura în listele nici unui club politic! Lăsați-l să muncească, nu-l siliți să se gândească la duelurile dintre guverne și opoziții! Și... lăsați în pace societatea dramatică!..

L. REBREANU

CRONICA IDEILOR

Știința franceză și războiul.—Organizație și cooperatie.

Răsfoiam cu oarecare atenție, în timpul neutralității noastre, unele din imprimarele propagandei germane ce-mi cădeau în mână. Știm bine că ele nu erau nici prea rare, nici prea căutate. Le găseai, cu pachetul, aruncate peste poartă, puse misterios, din stradă, pe o fereastră deschisă, îmbulzindu-ți cutia de scrisori, forțându-ți ușa, siluindu-ți conștiința. Atâta insistență era jignitoare! Unii le strângeau în pachete mari și le înapoiau legației; alții le aruncau în foc. Erau totuși interesante de răsoit. Imprimarele propagandei germane aveau o pedagogie răbdătoare și susținută. O pedagogie metodic călăuzită de un scop — dar schematică și puțin delicată tocmai din pricina transparenței mijloacelor. Nu tindeau nici să-ți pătrundă rațiunea, nici să-ți seducă simpatia. Foloseau sugestii ce-ți angajau instinctul și voiau să-ți intimideze împotrivirea. Nici o disertație și nici o teorie. Pedagogii germani știau că convingerea se insinuează pe cale sensibilă: propaganda lor se făcea prin imagini. Fotografii clare, cu alternanțe tranșante de umbre și lumini, ce reprezentau tunurile lor îngrozitoare, regimentele ce se mișcau rigide sub o carapace de metal strălucitor, apoi, în grupuri rare, generali crunți și categorici, și în sfârșit, ca un suprem argument, ruini amorse peste cri, singuratici, rătăceau soldați.

Imi aduc aminte că în aceeași vreme am văzut prea puține din broșurile propagandei franceze. Niciuna nu te aștepta la poartă. Rare, le găseai în librării. Pe un preț oarecare, acel ce voia să se informeze, dobânda un mic studiu, scris cu rezervă și moderațiune — rezervat și moderat în însăși indignarea sa. Toate purtau nume de autor. Impreună cu alții, Boutroux și Lavisse, Durkheim și Bouglé, de la Tour și Lanson, toate ilustrațiile științei similare franceze, se întruneau pe copertele unor publicații similare. Nu erau niște imprimare ci erau niște cărți. Nu erau opera unei administrații, erau manifestările unor conștiințe personale și responsabile. Intr'o conferință a sa, publicată mai apoi în broșură, Boutroux cerea în judecarea răspunderii războiului un examen făcut «cu bună credință și simplitate, cu pătrundere și siguranță de

apreciere, cu soliditate și luciditate, cu acel amestec armonios de știință, conștiință și de judecată, care este condițiunea unei demonstrațiuni adevărate»¹⁾). În mijlocul prăbușirii inerte și brutale, inteligența omenească își apără drepturile sale. Lucrul acesta trebuie observat: viitoarea evoluție morală a cmenirei, — întru cât ea va fi o silință de reabilitare, o nouă afirmare a adevărului și a responsabilității intelectuale, — își are obârșia în cugetarea franceză din timpul războiului.

Ea are încă și un alt merit. Întru cât războiul a fost necurmat, înfățișat ca o luptă pentru «drept și libertate», ca o «cruciadă morală», după expresia aceluiași Boutroux, el a căpătat în adevăr acest înțeles, deși amintitele scopuri morale (lucrul s'a mai observat și de altcineva) au apărut numai în cursul războiului. Pe punctul însă de a fi nesocotite și uitate, în mijlocul vămășagului în care lipsa de scrupul părea a fi condiția victoriei, noțiunile morale au dobândit un n u prestigiu. În-fățișându-le ca motivarea unui martiriu enorm, ele au câștigat în gravitate; aplicate cu o sâng roasă silință, valoarea sancțiunii lor a crescut.

S'a uzat și s'a abuzat de cuvântul «organizație». „Organizația germană” devenise refrenul unui cuplet, el însăși fără multă variație. Ce este organizația? care este deosebire» dintre organizația germană și cea franceză? La acestea ne răspunde cunoscutul etnograf și sociolog, A. Van Gennep în două lucrări apărute în timpul războiului: *Génie de l'Organisation* (Paris, Payot ed) și *Mécanisme de l'Organisation* (Paris, Neuchatel — Attinger frères ed). Van Gennep arată, mai întâi, față de frecvența întrebuintare a noțiunii de „organizație” la germani, pre-existența acesteia în cultura latină. Ne sunt vii în minte demonstrațiile profesorului W. Ostwald, care stabilea superioritatea culturii germane, în raport cu cea neo-latină, ca una ce, față de stadiul individualist al acesteia din urmă, se afla ea însăși în stadiul superior al «organizației». Organizația însă e o veche practică a civilizației romane. «In zadar am cerceta în diversele dialecte și la triburile germane fie un cuvânt, fie o instituție care să corespundă organizațiunii romane. Ceeace d vedește, odată mai mult, și printr'un argument imparțial, că... germani n'au putut descoperi (ei mai întâiu) existența și mecanismul acestui „factor social”. Există însă și o veche organizație franceză: numele unui Colbert sau Napoleon stau drept mărturie. Există o organizație franceză actuală. Deosebirile dintre aceasta și cea germană, strigată și trâmbișată, ni le va arăta Van Gennep.

Dar mai întâi să definim «organizația». «A organiza, potrivit etimologiei, înseamnă a situa un anumit număr de elemente adoma precum sunt situate diversele organe într'un corp viu». Van Gennep insistă asupra înțelesului biologic al noțiunii de «organizație». Ea se deosebește prin «caracterul de viață sau moarte» de «alte forme posibile de aranjamente». Un mecanism devine organizație numai atunci când e înzestrat cu viață. Iar însușirea aceasta de viață ne va servi a lămuri geniul organizației și taina imponderabilă a funcționării sale. Căci, în adevăr, organizația se supune unor legi generale, ceace nu înseamnă că orî care le-ar cunoaște și le-ar aplica, ar avea asigurat succesul întreprinderii sale. „Organizația e un sistem de elemente articulate unele cu altele”, iar organizatorul, printr'un adevărat act de invenție, „știe să aleagă elementele utile și reușește a le pune într'o asemenea situație de contact reciproc, că ansamblul odată constituit „jocă” în chipul cel mai

1) vd. *Signification morale de la guerre*, Union française 1917.

bun, date fiind împrejurările timpului, locului și civilizațiunii generale“. „De această alegere atârnă valoarea practică a mișcării definitive“. „Calitatea principală a unui organizator, presupunând că el cunoaște principiile fundamentale, va fi deci de ordin pur subiectiv“. „Elementul esențial al succesului său este imponderabil“. Iar acest imponderabil, subiectiv și divinatoriu, geniul personal, într'un cuvânt, se va aplica, pe de altă parte, în a distinge și a folosi atât individualitatea lucrurilor (și lucrurile au o individualitate: sistemul complex al reacțiunilor fixate în masa lor, cât și individualitatea elementului uman necesar într'o organizație..

Dar de aceasta organizația germană n'a ținut seama. Ea considera în om existența unei energii capabile de a fi îndreptată către orice scop și independent de determinările necuprinse ale personalității sale. Dar tocmai acestea importă! ele asigură entuziasmul activității individuale într'o organizație; ele fac posibilă inițiativa! Rezumând lucrarea sa asupra organizației Van Gennep scrie: „...Am definit organizația germană actuală, ca fenomen social tendențial, drept o *juxtapozițiune de elemente impersonale*. Am arătat, mai întâi, că germanii pierduseră, puțin câte puțin, sub acțiunea sistemului prusian, calitatea umană cea mai prețioasă, și anume personalitatea... Dimpotrivă, rezultă din observația generală că această calitate e foarte pronunțată la Francezi, uneori până a deveni un defect. Dacă într'o națiune, personalitatea domină celelalte elemente ale temperamentului, e cu neputință de a elabora o organizațiune. Prima condiție pentru ca aceasta să fie o forță colectivă, solidă și stabilă, e ca fiecare individ să accepte a depinde de toți vecinii săi, dar ca această legătură să fie totuși destul de suplă astfel ca autonomia personală să nu fie anihilată: e ceea ce numește *cooperațiune*. Organizație și cooperație! Filozofia franceză, din ultimul timp, a lucrat mult pentru punerea în lumină a factorului individual. Activitatea lui Bergson nu înseamnă altceva. Cugetarea lui Van Gennep se așează în curentul aceleiași inspirații. Războiul a confirmat experimental intuițiunile gândirii franceze. Pentru noi și cu un înțeles imediat el înseamnă, ceea ce în *prolegomene* am numit: valorificarea spontaneității.

TUDOR VIANU

CRONICA MUZICALA

Muzica modernă

Ultimele concerte ale maestrului Enescu ne-au dat prilejul rar de-a cunoaște bucăți cu totul caracteristice ale muzicii moderne.

Am auzit la simfonice „Nocturnele“ lui Debussy, schița compozitorului rus Borodin: „In stepă“, și „Catalonia“ spaniolului Albeniz, iar la ședințele de sonate, lucrările aproape necunoscute de noi ale lui G. Fauré, Silvio Lazzari și Paderewski.

Am avea puțința, și vom încerca-o deci, să desprindem câte-va din elementele lor notabile, întrezărind astfel și ceva din progresul ori din evoluția muzicii contemporane.

Sfârșitul veacului trecut a fost caracterizat prin două tendințe opuse ale compozitorilor: Unii, ca bătrânul Cesar Frank, și cei din școala lui, au căutat să continue tradiția clasică ce culminase în Germania, prin opera genială a lui Richard Wagner, au dus până la

ultimele consecințe principiile simfonice moștenite dela Beethoven, păstrând edificiul înaintașilor în structura lui veche, și dându-i numai proporții mai întinse și bogate.

Alții, ca deschizătorul de drumuri *Claude Debussy*, ori ca viguroșii compozitori ruși moderni, au reacționat în potriwa acestei tendințe, împotriva muzicii prea împovărate în formele ei rutinare, prea impregnate de spiritul germanic. Au voit și au izbutit să vorbească cu limbă proprie, schimbând inspirația și până chiar și formele muzicii.

„*Voim o muzică mai simplă, mai nudă, mai directă*”, a strigat Debussy în Franța, și o pleiadă de compozitori l'a urmat. Aceștia n'au mai ascultat deci decât porunca intimă a instinctului lor, au redat, fără vechiul șir logic, *impresia* imediată și nemijlocită și, în inspirația lor, au căutat să se apropie cât mai mult de sufletul străvechilor cântăreți galici. Pe de altă parte, au ascultat muzica populară, izvorul limpede și reînviitor întotdeauna.

În Rusia mai ales această inspirație populară a fost dominantă: Danțurile, cântările bisericesti, vechile psalmodii slave, cântecele de jale și de bucurie, au intrat cu melodiile și ritmurile lor minunate în domeniul marelui muzic.

Astfel, în Franța și în Rusia, s'au născut două școli, singurele care au adus în muzică un element nou, după Wagner.

Fără îndoială că cel mai original din toți compozitorii acestor două școale este *Claude Debussy*, fostul cap al *impresionismului* muzical francez.

Am putea spune că el a dat cel dintâi o pildă și o vieajă acestei arte impresioniste. El a rupt-o cel dintâi cu formulele consacrate, cu tradiția germanică a temelor riguros desfășurate, a „discursului” muzical, „monstru cu mii de capete” cum l'a numit, dezvoltat după complexe și logice norme matematice. A resuscitat atmosfera vechilor cântece medievale, a înregistrat impresiile lui în forme personale capricioase redând stări de suflet, aspecte de peisagii și de lucruri, spontane sub haina lor extrem de rafinată.

Ascultând dăunăzi „Nocturnele” lui îmi dedeam seamă de ce revoluție a adus în artă Debussy, autorul lui *Peléas et Mélisande*, operă tipic novatoare. E nou în *sugestia* mijloacelor lui. E nou în structura melodică ce-și are farmecul ei straniu făcut din știință și naivitate din inspirație personală de artist rafinat și din simplă și evocatoare inspirație populară E nou mai cu seamă în armoniele lui. Gamele orientale, intervalele mărite ori micșorate, atmosferele „exotice” el le-a introdus și azi toți compozitorii moderni, în afară de Nemți, le întrebuințează după dânsul. Orchestrația lui este fină, delicat estompată, învăluită ca într'o ceață de vis, fluidă și sonoră, stilul îi e fremătător, temperat printr'o tainică și subtilă poezie. Stranii sonorități colorate și sugestive de harpe îngemănate cu instrumentele de lemn, de corzi surdinate, sunând în registrul acut, ori de alămuri astupate. E o artă gingașă ca florăria de seră. E tipică în privința aceastei prima „Nocturnă”. A doua: „*Fêtes*” se deosebește între toate compozițiile lui Debussy, prin puterea ei neobișnuită. Marșul acela oriental atât de pitoresc, de curios și de sonor...

Asupra tuturor muzicanșilor de azi, această voluptoasă artă a avut o mare înrăurire. Cum spuneam mai sus *sugestia* esteficeii impresioniste franceze se resimte cu putere în muzica mai a tuturor contemporanilor. Un bătrân ca *Gabriel Fauré*, un clasic, a devenit și el impresionist pe alocuri, ca în partea 2-a a învăluitoarei lui sonate pentru vioară și piano. Un italian *Silvio Lazzari*, cu totul dominat de principiile lui Franck, are și el „teinte” impresioniste, cu toate că în mai mică măsură decât alții. Un temperament puternic acest meridional de școală franceză! Câtă neașteptată putere dramatică! Ce izbucniri în unison, ca în prima temă cu care își începe sonata, care au câte ceva ori din plinul cânt gregorian bisericesc ori chiar din vociferările școalei veriste

italiene! Influența armoniilor debussyste o simțim cu putere până chiar și în truculența dansurilor spaniole ale „Cataloniei“ lui Albeniz. Ce caută gama japoneză aici? Totuși bucata, cu ritmurile-i caracteristice, are o culoare locală autentică, o sinceritate, o vervă grotescă voită ce amintește fără s'o egaleze, muzica irezistibilă în efectele ei burlești din „Petrușca“, opera lui Stravinski, genialul compozitor rus.

Și acesta e unul care unește inspirația populară cu știința cea mai bogată. E diferit în această din urmă privință de predecesorii lui, Rimski-Korsakoff de Mussorgski, de Bolokirev ori de Borodin care au o formă simplă.

Compozitorilor ruși li s'a adus și la noi, de către competența d-lui Cuclin, învinuirea că dezvoltă sărac niște teme populare nepotrivite pentru lucrările simfonice. Temele înși-le ar fi prea vulgare prin origina lor. Ne ridicăm împotriva tendinței acestei critici. Noi credem din potrivă că tot ce vine dela marele izvor al nordului, tot ce are rădăcini adânci în solul național e menit să trăiească, e plin de sevă înfloritoare. Ca Anteu, uriașul din poveste care lua putere nouă de câte ori atingea pământul, astfel se va înviora și inspirația artiștilor creatori de câte ori se vor adăpa din nesecatul izvor plin de nestemate comori.

Iată... ascultăm sonatele lui Grieg, sonata lui Paderewski ori schișa orchestrală a lui Borodin — și sufletul nostru gusta o plăcere duioasă. E simplă muzica nedezvoltată a acestora, e poate de mâna a doua, dar numai fiind-că se inspiră din motive naționale, numai fiind-că ne evocă zările și priveliștile acelor țări natale în cari au crescut și au cântat cei ce au plămuit-o, numai de aceea a știut ca să găsească drumul inimilor noastre.

Și cât e de minunată opera de inspirație populară a compozitorilor ruși mai sus citați!

Ei care au adus toată fermecătoarea langoare slavă, sufletul oriental al întinderei stepelor lor, măreția Volgei și a Caucazului, glasul nesecat și fermecător al misticului lor norod!

Ce minunate sunt cântecele poporului!

Și câtă bogăție se poate găsi în ele!

Nu sunt ca florile acele de grădină ori de seră, cu petale multiple și mireasmă rară ci ca firavele flori de câmp cu foi puține, dar cu atât de fermecător și de prea curat balsam...

Cântecele ce ne leagă copilăria, zvonul dulce al pășunilor, viersul veșnic tânăr ce îndeamnă la danț voios, ori la dor de ducă, la bărbăție ori la jale multă... „Die alte Weise“... versul, cântarea cea străveche pe care o cerea sufletul lui Tristau pe patul lui de moarte...

Nu avem destule cuvinte pentru a îndemna pe toți artiștii noștri să coboare ochii lor spre aceste sfioase flori ale brazdei natale. Numai compozitorii *naționali* vor rămâne. Nimic mai sterp și mai hibrid decât cosmopolitismul! Numai cei cari vor ști să redea nota originală a poporului lor, să-i exprime sufletul deosebit, vor putea spune că au adus partea lor de sine stătătoare în complexul armonios al muzicii.

Să asculte vocea pământului!

Să culeagă sfioasele flori de câmp!

Când le vor strânge cu drag în uriaș mănunchi, ei vor ști să scoată dintr'însele balsamul în care adie sufletul unui neam întreg...

EM. CIOMAC

CRONICA ARTISTICĂ

Expoziția Societății „Arta Română”

Încă o societate artistică, nouă ca signatură,—s'au înființat cam multe, în ultimul timp—cu membrii care, ei înșiși, ni se recomandă cu o adorabilă cochetărie scenică, drept „artiști tineri bine cunoscuți publicului”. Deci cunoștințe—individuale—vechi. Dar societatea ce vrea? Care e moralitatea ei artistică? Care e actul ei de stare civilă? Corifeii Soc. „Artei Române” au plecat dela „Tinerimea artistică”. De ce? Să răspundem printr'un dialog care, să ne închipuim, ar fi fost vociferat, când-va, între membrii celor două societăți, și cu subiectivitatea savu-roasă de rigoare.

— De ce plecați? Oare „Tinerimea” nu satisfăcea, ea, toate tendințele — artistice ale pictorilor: și toate gusturile publicului? Brâncuș, Iser, Palady, Vorel, Dărăscu, Ressu, etc. n'au fost, ei, primiți, unii chiar „promovați” membri la „Tinerimea”?

— Loc, da, ne-ați făcut; dar numai atâta și în așa condiții de expunere ca să se sperie publicul de noi. Brâncuș și ceilalți au trebuit să se absenteze unul câte unul; acum ne-am săturat, plecăm cu toții. Nu ne-ați lăsat să trăim *alături de voi*, ca egali, în profesarea talentului nostru, ne vroiați *sub voi*, să vegetăm în umbra talentelor voastre. S'apoi de ce carantina exercitată, de ori-care jurin, sub toate formele, față de noi, mai în urmă veniți, și absența lui față de membrii „Tinerimii”. Nu! nu mai vrem, ne-am săturat, nu mai suntem copii să avem nevoie de dădaca, dădăcile doar „artiști bine cunoscuți”, acum.

— A... Răzvrătire, anarhie, bolșevism, asta urmăriți D-v.! „Alarma e generală, ruptura consumată și noua societate e înființată.

Dar e bine să se discute aceste lucruri, în public, într'o cronică artistică care „trebuie să se ocupe de opera de artă, iar nu de persoane”?

A scris o necăjit, odată, un pictor chiar. Da, credem, că e bine ca lucrurile să fie scoase la lumina zilei, acum mai ales, când lupta surdă ce se poartă de ani a dus la ruptură. Nu se poate desparte așa de compact opera, de împrejurările care contribuie la formarea unui talent.

Dar sunt d-lor într'adevăr, atât de revoluționari, de „fauves”— în arta lor — cum vor să ni-i prezinte adversarii? Noi îi vedem destul de domestici: nu spunem domesticiți. Atunci ce i-a adunat? Un crez nou, artistic comun poate, le-a impus să-și clădească o biserică pentru celebrarea cultului lor? Nu, căci prima expoziție seamănă în compoziția talentelor — grozav cu „Tinerimea” sau „Salonul Oficial”: sunt de toată mâna, pentru toate gusturile; pe lângă d. Ressu, îl au pe d. Bulgăraș, pe Teodorescu Sion și pe d. Ionescu Dozo etc. Prin urmare cu o nouă sectă artistică, nu avem de-aface. Au, poate, baze de organizare mai libere? S'au liberat de prejudecățile și tirania juriilor care stânjenesc manifestarea liberă a celor, artistic, chemați? Am citit, publicate, diferite cronici artistice — care se știe, la noi, din ce contact intim cu profesioniștii pensulei sau daltei, isvoresc de obicei, că „au simțit nevoia de a se libera de judecările juriilor oficiale și partiale”. S'au liberat într'adevăr? Da, pe dânsii, dar le-au înființat pentru ceilalți — ca la „Tinerimea” — doar, au publicat lista juriului, împreună cu invitația de participare la expoziție, pentru artiști. Am mai citit că „se pun bazele unui curent sănătos, care să îndepărteze gustul marelui public de la tot ce strălucește prin banalitate și afectărie”. Toate societățile artistice până acum, ne-au promis, și ne vor mai promite și de aci înainte acest lucru care, nu constituie de cât o variantă nefericită a reclamelor tuturor negustorilor de orice „branșă”. Atunci, n'ar fi mai cinstit să declari că motivul, în afară de supărările intime avute la „Tinerimea”, e că am crezut momentul venit să clădim casa noastră unde să fim amfitrioni

și nu mosafiri, că acest local va fi templul artei în care noi vom oficia Sf. Taină a împărtășaniei, sau va fi prăvălia unde vom face negoț de artă. Vom fi preoți sau negustori, după împrejurări și talente.

Iar noi, publicul, ne-am înclinat cu respectul cuvenit sincerității sub orice formă și în cele din urmă morală, ca efect.

F. ȘIRATO

Insemnări informative

România Culturală (Anul I, N-rele 1—5, 24 Febr. 25 Martie 1919). Rod al mișcării ce se schița în gruparea de profesori cari au scos la lași *Evenimentul Cultural* și care avea să formeze *Cercul Dacia Română*, foaia aceasta săptămânală și-a fixat rolul de a lupta împotriva influenței culturii germane și pentru afirmarea înfățișării culturale a românismului pe baza unui „crez“ formulate în articolul d-lui Mihail Dragomirescu din fruntea primului număr: „Spre un nou ideal“, în patru puncte și anume:

1) încrederea în bogăția, puterea de viață și fecunditatea poporului nostru;

2) înlăturarea din dezvoltarea poporului nostru a tot ce e german, ca primejdios acestei dezvoltări;

3) încurajarea, unirea la o altă intensificarea și răspândirea valorilor noastre culturale;

4) înlăturarea de la educarea tineretului, a celor lipsiți de sentimente românești și cari au văzut în stăpânirea streină o regenerare a neamului nostru.

Aceste idei, prea vaste de a putea fi cercetate și discutate în aceste simple note, sunt înfățișate de d. Dragom. în diferitele lor câmpuri de aplicare, în articolele de fond ale numerelor următoare, căutând să treziască această încredere op imistă. În posibilitatea unei înfățișări culturale a românismului. În acest scop d. Mihail Dragomirescu caută să pună în lumină valorile noastre culturale, atât cele cunoscute dar răslețite, cât și acele ce zac nedescoperite și ar putea lăncezi încă, față de nepăsarea publicului, și propunând să fie canalizate și centralizate spre a putea lucra cu folos și în deplină armonie spre ajungerea aceluș scop. În articolul

din fruntea numărului 4, d. Mih. Dragomirescu a ninteste mai multe nume, dintre cari unele poate nu îndeajuns de reprezentative pentru conștiința publică, și cari unite la lucru ar putea impune o preponderență a culturii noastre, dându-i un prestigiu, de care avem nevoie ca să impunem naționalităților cu o cultură mai veche, pe care ie-am înglobat în noul stat prin întregirea noastră,—și arată necesitatea apropiată a unui *Minister al Culturii* care, stând de asupra vieții partidelor politice, să armonizeze diferitele manifestări culturale, literare, artistice și științifice românești. A. R. T.

G. Leopardi în românește.—O traducere a câtorva poezii din Giacomo Leopardi, în românește, ne-o oferă d. Al. Iacobescu, în broșura intitulată „*Poeme*“. (Edit. Ramuri, Craiova, 1918, prețul 2 lei).

D. Al. Iacobescu ni se înfățișează—din prefața „*Poemelor*“,—ca un traducător cu „program“; d-sa are o specială predilecțiune pentru literatura romantică în genere și în special pentru cea franceză. Scopul său este „să facă cunoscute în românește cele mai frumoase poezii ale celor mai de seamă scriitori ai Jumei. „Și începe cu Leopardi, traducând 12 poezii alese la întâmplare, din volumul cunoscut sub numele de „*Poesie*“. A tradus din Leopardi pentru că melancolia și pesimismul acestuia găsește, probabil, un corespondent în temperamentul său. Aceasta ne-o dovedește mai ales faptul că deseori, traducând, colaborează cu Leopardi!

D. Al. Iacobescu, ne face impresia că nu s'a prea folosit de originalul italian, sau în orice caz, l'a interpretat adesea greșit. Pen-

tru a dovedi aceasta, vom da un fragment din traducerea „ad-literam”, — a poeziei „*Alla Luna*” alături de varianta d-lui Al. Iacobescu :

G. Leopardi

Dar întunecată și tremurătoare din cauza plânsului
Ce-mi isvora pe gene, apărea fața ta
Ochilor mei, *căci viața îmi era de nesuferit:*
Și tot așa e și acum, nici nu-și schimbă cursul,

Draga mea jună! Și totuși îmi place
Amintirea și numărarea anilor
Durerii mele. Oh! cât e de plăcut
In tinerețe, — *când drumul speranței e încă lung,*
Și scurt e drumul aducerii aminte

D-I Al. Iacobescu

De-am fost apoi îndurerat și trist,
Te-ai arătat sub ochii-mi plini de lacrimi
Să-mi spui că viața-i sumbră și pustie :
Rămâi aceiași totdeauna, lună !
Ajută-mă să nîteresc pe-o clipă
Pierdutele-amintiri. E-atăta farmec
In anii tinereții, *când departe*
Rămas-au șoaptele desamăgirii !

Tot atât de palid sunt redat
poezii ca „*Asè stesso*” — „*L'In-finito*” și singurele în care a prins
ceva din atmosfera leopardiană
sunt „*Către Silvia*” și „*Seara*
unei zile de sărbătoare”.

Privită din punct de vedere al realizării estetice, desigur traducerea d-lui Al. Iacobescu nu are importanță; îi vom recunoaște însă meritul de-a o fi oferit, chiar imperfect, publicului românesc. Din acest punct de vedere traducerea „Poemelor” din Leopardi are o anumită valoare culturală căci, poate prea târziu, bine sau rău, complex ori fragmentat, un poet universal, a fost făcut cunoscut publicului nostru.

A. D. M.

Literatura războiului și Era nouă, de Eug. Relgis, 1919. — D. Relgis, după o peregrinare prin niște țărâmurii ale poeziei, care au făcut pe mulți cititori să zămbiască, începe să se statornicească în proza ideologică, cultivând mai ales un gen lăsat la o parte la noi: *essai-ul*.

Un astfel de *essai* e și „*Literatura războiului și era nouă*”. Este un strigăt de revoltă, o încercare de reacțiune împotriva acaparării minților de către spirital războinic.

Autorul desparte dela început: „*Marea și adevărata literatură*

dinainte de război, de cea din timpul războiului, după cum e despărțită și realitatea distructivă de cea creatoare”. Pentru d-sa, războiul ca fapt e o nenorocire, o solidaritate a răului sub masca binelui și a atâtor idealuri. Și literatura de război i se pare mai crâncenă decât însuși războiul, căci prin ea el caută să se *spiritualizeze*. Ca documentare, citează cazurile diferitelor literați și cugetatori mari (France, Bergson, Richet), cuprinși de „nebulia colectivă” a războiului, renegându-și la bătrânețe, prin pagini demne de „orice șovinist vulgar”, opera lor precedentă de „revoltă umanitară” față de război.

D. Relgis, trecând în revistă diferitele producții literare ale războiului: schițele, poeziile, impresiile, carnetele, pentru cari își arată disprețul, fiind lipsite de orice valoare artistică ori morală, întrevide în continuarea producerii lor „obsesia războiului prin literatură”. La urmă d-sa încearcă să prindă caracterele viitoare literaturii. Ea va fi continuarea literaturii umane întreruptă de acest război. Vor apăși romanul psihologic și social, cu un ero central, rezumator al unei colectivități, poezia socială și de analiză, teatrul în genul lui Ibsen și *essai-ul*.

Prisma umanitară prin care privește d. Relgis chestiunea tratării ei, fac din acest studiu o lucrare laudabilă ca intenție ideologică. Deși stilul în care e scrisă „*Literatura războiului și Era nouă*” e adeseaori greoi, ne lasă impresia că în acest gen d. Relgis va da lucruri din ce în ce mai bune. In orice caz, studiul, așa cum se prezintă este prematur. Nu se poate vorbi hotărâtor de literatură de război când războiul nu e sfârșit încă. Trebuie perspectiva vremii. O literatură de război mai bună vom avea mai târziu. Și să nu uităm că *Iliada*, *Mah' barata* sau *Ierusalemul eliberat* al lui *Torquato Tasso* sunt literatură de război. Cât despre prorociile asupra literaturii viitoare, sunt chestiuni oțioase pe cari numai viitorul le va deslega.

V. M.

SBURATORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORĂTORI:

Z. Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Nichifor Crainic, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Gregorian, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Claudia Mihaela Corneliu Moldovanu, I. Minulescu, D. Nanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Mircea Rădulescu, L. Rebreanu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, Al. T. Stamatiad, Alexandrina Scurtu, M. Sorbul, G. Stratulat, Caton Theodorian, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 — ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Redacția și Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Str. Câmpineanu, No. 40.

ULTIMA NOUȚATE

EDITURA LIBRARIEI ALCALAY & CO.

RAFUIALA

SCHIȚE ȘI NUVELE DE

L. REBREANU

Se află la toate librăriile din România Mare

PREȚUL 5 LEI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „UNIVERSALA“

== IANCU IONESCU, S-sori ==
BUCUREȘTI - STR. COVACI, 14 - BUCUREȘTI

în al căror atelier se tipărește ziarul
„Argus“ și revista „Sburătorul“, se recomandă
pentru tipărire, cu cea mai mare acura-
teță, de:

**ZIARE COTIDIANE, REVISTE PERIO-
DICE, BROȘURI, CĂRȚI ȘCOLARE
ȘI LITERARE, ETC.**

Specialitate în lucrări mercantile, precum :

**Bilanțuri, Registre comerciale și pentru au-
torități, Dări de seamă, Facturi, Etichete,
Invitațiuni pentru logodnă și cunu-
nie, Anunțuri mortuare, Cărți
de vizită, etc.**

Mare Atelier de legătorie

înzestrat cu toate mașinile necesare pentru con-
fecționarea lucrărilor de specialitate].
în această ramură

LIBRARIA ALCALAY & COMP.

BUCURESTI

CENTRALA : Calea Victoriei, 37

SUCURSALA: Str. Lipscani, 88

Noutăți Literare

- Intuneric și Lumină* de Ion Al. Brătescu-Voinesti. 4.50
In lumea Dreptății de Ion Al. Brătescu-Voinesti. 5.—
Pagini de Război de E. Lovinescu 4.—
Da Capo de Radu D. Rosetti 5.—
Ape adânci de Hortensia Bengescu-Papadat . . . 7.—
Bimbașa-Sava de I. Peretz 6.—
Toader Nebunul de Alfred Moșoiu 6.—
Dezertorul de M. Sorbul 5.—
Răzburarea de M. Sorbul 5.—
Rozina de Claudia Millian 6.—
Garoafe Roșii de Claudia Millian 2.—
Fata din Dafin de Sc. Froda și A. Maniu . . . 5.—
Ruguri de Ion Sân-Georgiu 3.—